ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№8(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

// MAKTABGACHA VA
MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 490 sahifa,
3-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – **Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDA RIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Sun'iy intellekt muhitida o'sib kelayotgan Alfa avlodining shaxsiy va psixik rivojlanishi 10
Jo'rayeva Dilfuza Abdug'aniyevna

Teng yonli uchburchak xossalari va kesmaning o'rta perpendikulyari xossalaridan foydalangan holda masalalar yechish 13
Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li

Xiva xonligining siyosiy boshqaruv modeli: Buxoro va Qo'qon xonliklari bilan qiyosiy tahlili 17
Mutallibjonov Boburmirzo

Boshlang'ich sinfda informatika fanini o'qitish metodikasi 26
Nosirova Feruza Baxadir qizi

Funksional savodxonlik asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini professional rivojlantirishning strukturaviy-faoliyatli modeli 30
Gafurova Mahfuza Abbosovna

Mutafakkirlar asarlarida bolalar faolligini shakllantirishda o'yinlardan foydalanishning yoritilishi 35
Ravshanova Uldona Narziboyevna

Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar variatsiyasi sharoitida talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mazmuni 39
Vorisova Barnoxon Olimjon qizi

Huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya integratsiyasi orqali yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish 43
Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li

Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy va refleksiv tafakkurini rivojlantirishda antifragil yondashuvning o'rni 51
G'ulomjonova Ziyodaxon A'zamjon qizi

Badiy adabiyotning yoshlar tarbiyasidagi didaktik imkoniyatlari 57
Irisboyeva Xotiraxon Utbasarovna

Talabalarning o'quv amaliyoti jarayonida kasbiy mobilligini rivojlantirishda dual ta'limga asoslangan metodikani takomillashtirish 61
G'ofurov To'lqinjon

Didactic Opportunities of Content and Language Integrated Learning (CLIL) Technology in English Language Teaching 67
Ismailova Aziza Dilshodovna

Фольклорные источники в историко-географическом изучении памятников Устюрта 72
Канаатов Есимкан

Xorijiy davlatlar tajribasida o'zgarishlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish amaliyoti 76
Abdullayev Amirulla Xazratovich

Algoritmik faollikni rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvi 81
Pardayeva Kamola Sultonovna

Sun'iy intellekt va startap ekotizimi asosida talabalarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish 86
Imomaliyev Quvvat Choriyevich

Maktab ta'limida o'qitish sifatini baholashning ko'p tarmoqli raqamli-diagnostik tizimini joriy etish va boshqarish 91
Nurmetov Tursunbek Kenjayevich

Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarning o'qish samaradorligini oshirish 96
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi

Texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy va pedagogik amaliyotlari uzviyligini ta'minlashning metodik modeli 99
Mardonov Maqsudbek Maxmudovich

Nogironligi bo'lgan bolalarni tarbiyalayotgan oilalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishning nazariy-metodologik asoslari 103
Umarova Umidaxon Ibaydullayevna

Chizmachilik darslarida animatsiyali modellarni qo'llashning pedagogik asoslari 108
Xo'janiyozov Shokir Rustamovich

Fanlararo aloqadorlik asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi va uning eksperimental samaradorligi 114
Isroilova E'zoza Akmal qizi

Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida ingliz tilini o'qitishda veb-kvestlar va raqamli keyslarni samarali qo'llash usullari 119
Shermatova Ra'no O'ktam qizi, Baxodirova Gulnoz Kamalovna

Xalq og'zaki ijodi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish texnologiyalari 124
Abduraximova Muxabbat Allayevna

Bo'lajak fizika o'qituvchilarini nanotexnologiya sohasidagi bilimlarni taqdim etishga va o'qitishga tayyorlash metodikasi 129
Sottarov Abduvali Umirqulovich

Raqamli ta'lim muhitida talabalarning raqamli tafakkurini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish 133
Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi

Emotsional intellekt va raqamli kommunikatsiya: yoshlar psixologiyasida zamonaviy tendensiyalar 137
Qahharov Nuriddin Sherbek o'g'li

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda "o'quv burnout" (o'qishga nisbatan charchash va sovish) holatining oldini olishda motivatsion pedagogik texnologiyalar 142
Babajanova Gulmira Muratbayevna

Linguopragmatic Errors in Artificial Intelligence-Generated Translations 147
Aytmuxamedova Durdona Jasur qizi

Клинические особенности аллергодерматозов у лиц, проживающих в Ташкентской области 153
Абдуллаева Ф. Б., Саипова Н. С.

Tyutorlik faoliyatining pedagogik ahamiyati 160
Ashirova Gulnora Xayrullayevna

Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbga yo'naltirish metodikasini takomillashtirish 164
Nurmuratova Iroda Nuriddinovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda diqqat yetishmasligi va giperfaollik: mnemotexnik korreksiya 169
Egamberdiyeva Xuriyat Egamberdiyevna, Kaxxarova Ozoda Abdimo'minovna

The Historical Development of Translation 173
Sharopova Gulnoza Odil qizi

Integratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga yo'naltirilgan metodik tizim 176
L. T. Xudaybergenova

Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlari metodikasini ishlab chiqish 180
G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi

Bo'lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni: ilmiy adabiyotlar sharhi 186
Xalimova S. A.

The Role and Opportunities of Artificial Intelligence (AI) in the Management of Educational Institutions 191
Abduqahorova Lobar Oybekovna

Malaka oshirish jarayonida maktab direktorlarining mediakompetentligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmi 197
Xidirova Maftuna Ilhom qizi

Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda STEAM va an'anaviy usullarning qiyosiy tahlili 205
Boltayeva Nasiba Ilhom qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Kasb-hunar ta'limida elektromobillar va robototexnika yo'nalishlarini rivojlantirish: xalqaro hamkorlik tajribasi va "2+1" dual ta'lim modeli ... 209
Dushanov Nuriddin Qo'ldoshovich, Suvonov Murodjon Abdurahmon o'g'li, Ibragimova Dinara Rustam qizi, Karimova Oygul Ro'ziyevna, Avliyoqulov Muxammad Mustafoyevich

Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlarining metodikasini ishlab chiqish ... 212
G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi

Maktabgacha ta'limda "ijodiy faoliyat" va "kreativlik" konseptlarining nazariy-metodologik interpretatsiyasi ... 218
Komila Aytmuratova

Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirishga doir mashqlar tipologiyasining samaradorligi ... 222
Maxmudova Feruza Salimdjonovna

O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini ... 227
Qurbonova Malika Toxir qizi

O'quv-biluv kompetensiyasining nazariy asoslari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar ... 230
Saydaxmedova Barno Batirovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matematik tayyorgarligi tarkibi: TIMSS va PISA xalqaro baholash dasturlari asosidagi nazariy tahlil ... 235
Abdusattarova Zaynab

Fizikani o'qitishda barqaror taraqqiyot tushunchalarini rivojlantirish: O'zbekiston kontekstida adabiyotlar tahlili ... 243
Avazova Oltin

Futbolda 11–12 yoshli darvozabonlarni texnik-taktik jihatdan tayyorlashda maxsus mashqlarning ahamiyati ... 247
Ibragimov Qosimbek Isroil o'g'li

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt yordamida foydalanib nazariy bilimlarni hayotga tatbiq qilib o'rganish metodlari ... 253
Jo'layeva Munira Choriyevna

Creativity-Oriented Language Teaching in Karakalpak Folk Pedagogy ... 256
Khodzhaniyazova Aygul Aytmuratovna

Bo'lajak pedagoglarda estetik kompetentlikni rivojlantirishning metodik asoslari ... 264
Saidova Dilorom Erkinovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ... 269
Farhodova Sevara Qo'ziboy qizi

Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari ... 274
Norkulova Jasmina Sodikovna

Umumta'lim maktablarida matematik kechalar orqali o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish samaradorligi ... 277
Saytniyozov Adham Annamuhammet o'g'li

Tibbiy va pedagogik ta'lim jarayonida "Case Study" metodini qo'llash orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish ... 282
Shaymatova Azizaxon Rustambekovna

Dutor ijrochiligining amaliy-texnik jihatlariga e'tibor qaratish va ushbu jarayonni rivojlantirish ... 286
Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi

Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik texnikani shakllantirish texnologiyalari ... 293
Turimbetova Sveta Muhammedaliyevna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi hamkorlik menejmentini takomillashtirishda direktor o'rinbosarining roli ... 297
Xolnazarova Shaxnoza Baxodir qizi

Адаптивная геймификация в школьном обучении физике ... 304
Индира Бахадуровна Ерлепесова

Bo'lajak pedagoglarda qadriyatlar tizimining shakllanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar ... 309
Taylanova Sh. Z.

Metakognitiv kompetensiya: mohiyati va mazmuni, tarixiy evolyutsiyasi ... 317
Xasanova Feruza Xurramovna, Abdullayeva G. A.

Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikni ta'minlovchi refleksiv va motivatsion mexanizmlar ... 322
Fayziyeva Umida Asadovna

Arab tilida jumla tuzilishi: ismiy va fe'liy jumlalarning nahviy tahlili ... 328
Quqonboyeva Moxlaroyim Elmurodjon qizi

"Maugli" asarining didaktik ahamiyati va obrazlar tahlili ... 333
To'g'onova Dinoraxon Mansurjon qizi

Jadid taraqqiyparvari Ahmad Zaki Validiyning ijtimoiy-siyosiy faoliyati va uning vatanparvarlik harakatlari ... 337
Raximov Azizbek Normurodovich

Biologiya darslarida kooperativ ta'lim texnologiyasidan foydalanish metodikasi ... 342
Ibodova Mahfuza Namozovna

Ta'limni tashkil etishning pedagogik omillari ... 346
Yuldasheva Nilufar Abdullayevna, Hazratkulova Lobar To'rabek qizi

5–7 yoshli qizlarda badiiy gimnastika orqali maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirish ... 350
Botirova Sayyora Nurullayevna

Talabalarda grammatik kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari ... 354
Aymanova Shiyrinay Kamilovna

Yosh ofitserlarda xizmat rezistentligini belgilovchi ijtimoiy-psixologik determinantlar ... 357
Rejametova Irada Ikramshikovna

Chapaqay o'quvchilarda grafik malakalarni rivojlantirishning o'ziga xos jihatlari ... 363
Yusufzoda Shabnami Yunus

Преимущества использования STEAM технологий в дошкольном образовании ... 368
Садикова Д. Х.

Sun'iy intellekt bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning kognitiv mustaqilligi va metakognitiv nazoratining pedagogik-psixologik determinantlari ... 371
Saliiyeva Muslima Maxsetbay qizi

Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt asosidagi kiberxavfsizlik tizimlarining etik va huquqiy jihatlarini o'qitish metodikasi ... 377
Turanova Aynur Baxtjan qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalar alaliyasini korreksiya qilishda neyrostimulyatsiya hamda logopedik texnologiyalarning kompleks qo'llanilishi ... 381
Axunxodjayeva Dildoraxon G'anixon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti, oila va mahalla hamkorligi korporativ ta'lim tendensiyasi sifatida ... 384
Qilichova Marxabo Xudaykulovna

Informatika fanini innovatsion vositalar bilan o'qitish ... 392
Allaberganova Muyassar, Po'lotova Sevinchoy Arslon qizi

Jamoat tartibini saqlash xizmatida boshqaruv kompetensiyalarining ijtimoiy-psixologik determinatsiyasi ... 397
Mamatxanov Nodirxon Sadriddin o'g'li

Sociolinguistic Variation in English: A Study of Dialects and Accents ... 402
Keldiboyeva Diyora Shuhratilla qizi, Ramazonova Feruzaxon Akbarovna

Ingliz va o'zbek multimodal diskursida lingvomadaniy ma'noning verbal-vizual vositalar orqali voqelanishi: chog'ishtirma-pragmatik tahlil ... 405
Mo'minova Maftuna Alijonovna

Long-Term Retention and Pragmatic Use of English Idioms Following Adaptive Instruction: A Longitudinal Follow-Up Study ... 409
Alisher Sidikov Uktamjonovich

Ta'lim klasteri sharoitida bo'lajak muhandislarning tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodik modeli ... 418
Yangiyev Shavkat Norkobulovich

Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish ... 422
Sh. Yu. Abdunabiyeva

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Dual ta'lim modeli sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik muloqot kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari 428
Turamuratov Ulug'bek Uraqovich

Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli baholash faoliyatiga tayyorlashning pedagogik modeli 433
Raisov Shamsiddin Rashid o'g'li

Bo'lajak informatika o'qituvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirishda raqamli pedagogik texnologiyalarning samaradorligi 438
Radjapov Aybek Allaberganovich

Miya falajiga chalingan bolalar bilan qilichbozlik mashg'ulotlarini o'tkazish uchun moslashuvchan dasturni ishlab chiqish va raqamli uslubiy yordam 442
Davranova Maftunabonu Elyorovna

Maxsus pedagogika yo'nalishi talabalari kasbiy mas'uliyatini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari ... 448
Xalimova Ozoda

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlashini raqamli didaktik o'yinlar vositasida rivojlantirish 451
Sabohat Sharofiddinovna Siddiqova

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishda simulyatsion texnologiyalarni qo'llash metodikasi 455
Baratova Yulduz

Talabalar huquqiy madaniyatini yuksaltirishda sun'iy intellektning o'rni 461
Shamsudinova Malika Ulug'bek qizi

Deviant xulqli o'quvchilarni tarbiyalashning pedagogik-psixologik muammolari va ularning yechimlari 464
Usmonov Abdurashid Norbo'tayevich

Muloqot va uni o'smirlik yoshida rivojlantirish masalalari 470
Orifova Saboat Yakubovna

O'smirlik davridagi shaxslararo munosabatlarni tadqiq etish metodlari 474
Safarova Dilnoza Kuchkarovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining barkamol yosh avlodni shakllantirishida milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni 478
Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligi ahamiyatining rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida tahlili 481
Oripova A'lo O'ktam qizi

Logopediya fanida me'yor tushunchasining zamonaviy talqinlari: nazariy yondashuvlar va metodologik asoslar 485
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich

MAKTABGACHA TA'LIM YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY-METODIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA SIMULYATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH METODIKASI

Baratova Yulduz
JDPU 1-bosqich tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada kasbiy-metodik kompetentlikning tarkibiy komponentlari aniqlashtirilgan hamda simulyatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilishning metodik bosqichlari yoritilgan. Shuningdek, simulyatsion mashg'ulotlarni loyihalash tamoyillari, pedagogik ssenariylar yaratish, virtual va interaktiv o'quv muhitidan foydalanishning afzalliklari ilmiy manbalar asosida asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari simulyatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini faollashtirish hamda amaliy tayyorgarlik sifatini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: simulyatsion texnologiyalar, kasbiy-metodik kompetentlik, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik simulyatsiya, kasbiy tayyorgarlik, innovatsion ta'lim, metodika, pedagogik texnologiyalar, refleksiya, interaktiv ta'lim.

Abstract: The article clarifies the structural components of professional and methodological competence and highlights the methodological stages of integrating simulation technologies into the educational process. Also, based on scientific sources, the principles of designing simulation training, creating pedagogical scenarios, and the advantages of using a virtual and interactive learning environment are substantiated. The results of the study show that the educational process organized on the basis of simulation technologies contributes to the development of students' professional and methodological competence, activates their independent thinking, and improves the quality of practical training.

Key words: simulation technologies, professional and methodological competence, competence-based approach, pedagogical simulation, professional training, innovative education, methodology, pedagogical technologies, reflection, interactive learning.

Аннотация: В статье уточнены структурные компоненты профессионально-методической компетентности, а также раскрыты методические этапы интеграции симуляционных технологий в образовательный процесс. Кроме того, на основе научных источников обоснованы принципы проектирования симуляционных занятий, разработки педагогических сценариев и преимущества использования виртуальной и интерактивной образовательной среды. Результаты исследования показывают, что образовательный процесс, организованный на основе симуляционных технологий, способствует развитию профессионально-методической компетентности студентов, активизации их самостоятельного мышления и повышению качества практической подготовки.

Ключевые слова: симуляционные технологии, профессионально-методическая компетентность, компетентностный подход, педагогическая симуляция, профессиональная подготовка, инновационное образование, методика, педагогические технологии, рефлексия, интерактивное обучение.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro ta'lim standartlarini joriy etish hamda raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayonini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etish, bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish va ularning amaliy faoliyatga tayyorgarligini kuchaytirish alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Maktabgacha ta'lim tizimi uchun yuqori malakali pedagoglarni tayyorlash jarayonida talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biridir. Mazkur kompetentlik nafaqat nazariy bilimlar majmuasini, balki pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, samarali metodlarni tanlash, innovatsion yondashuvlarni qo'llash, refleksiv tahlilni amalga oshirish hamda kasbiy muammolarga ijodiy yechim topish ko'nikmalarini ham o'z ichiga oladi. An'anaviy o'qitish usullari ko'p hollarda real pedagogik faoliyatni to'liq modellashtirish imkonini bermaydi. Natijada talabalarda nazariy bilimlarni amaliyot bilan integratsiyalashda muayyan qiyinchiliklar yuzaga keladi. Shu sababli simulyatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan o'quv mashg'ulotlari pedagogik faoliyatning real sharoitlarini sun'iy modellashtirish orqali kasbiy tayyorgarlik sifatini oshirishning samarali vositasi sifatida e'tirof etilmoqda.

Jahon pedagogika amaliyotida simulyatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish bo'lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning eng samarali yo'nalishlaridan biri sifatida rivojlanib bormoqda. Ayniqsa, pedagogik, tibbiyot va muhandislik ta'limida simulyatsion metodlar nazariy bilimlarni amaliy kompetensiyalar bilan integratsiyalash imkonini berayotgani ilmiy tadqiqotlarda o'z isbotini topgan. Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishda simulyatsion texnologiyalarni qo'llash metodikasini ilmiy asoslash hamda uni takomillashtirish bugungi kun pedagogika fanining dolzarb ilmiy muammolaridan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kasbiy-metodik kompetentlikni rivojlantirish hamda simulyatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish masalasi so'nggi yillarda pedagogika fanining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Kompetensiyaviy yondashuvning keng joriy etilishi natijasida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash jarayonida faqat nazariy bilimlarni o'zlashtirish emas, balki kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan amaliy kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Kasbiy kompetentlik tushunchasining ilmiy asoslari G. Spencer va S. Spencer, J. Raven, P. Perrenoud, L. Shulman, D. Schön kabi olimlarning tadqiqotlarida keng yoritilgan. Ularning ilmiy qarashlariga ko'ra, kasbiy kompetentlik mutaxassisning bilim, ko'nikma, malaka, qadriyatlar va refleksiv faoliyatining integratsiyalashgan tizimi bo'lib, u real kasbiy vaziyatlarda samarali faoliyat yuritish imkonini beradi.

L. Shulmanning "Pedagogik mazmunni bilish" (Pedagogical Content Knowledge) konsepsiyasi pedagog faoliyatida predmet mazmuni va uni o'qitish metodikasining uzviy bog'liqligini asoslaydi. Mazkur yondashuv kasbiy-metodik kompetentlikning nazariy poydevorlaridan biri hisoblanadi.

D. Schön esa refleksiv amaliyot nazariyasida mutaxassisning kasbiy vaziyatlarni tahlil qilishi, qaror qabul qilishi va o'z faoliyatini muntazam baholab borishini pedagogik mahoratning muhim tarkibiy qismi sifatida e'tirof etadi.

So'nggi yillarda simulyatsion texnologiyalarni ta'limga joriy etish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ushbu texnologiyaning amaliy tayyorgarlik samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini tasdiqlamoqda. Xususan, D. Gaba simulyatsiyani real hayotdagi jarayon va vaziyatlarni boshqariladigan ta'lim muhiti orqali modellashtirish vositasi sifatida tavsiflaydi. Olimning fikricha, simulyatsion o'qitish xavfsiz muhitda murakkab kasbiy vaziyatlarni takroriy mashq qilish imkonini yaratadi va kasbiy qaror qabul qilish sifatini oshiradi.

A. Kolbning tajribaviy o'qitish nazariyasi ham simulyatsion ta'lim metodologiyasining muhim ilmiy asoslaridan biridir. Unga ko'ra, bilimlar bevosita tajriba, kuzatish, tahlil va amaliy faoliyat orqali mustahkamlanadi. Simulyatsion mashg'ulotlar aynan ushbu bosqichlarni yagona pedagogik jarayonda uyg'unlashtirish imkonini beradi.

UNESCO, OECD hamda Yevropa Komissiyasi tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiyaga asoslangan ta'lim konsepsiyalarida ham amaliy faoliyatni modellashtirish, muammoli vaziyatlar asosida o'qitish va refleksiv yondashuv bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashning muhim omili sifatida qayd etilgan.

Respublikamiz olimlari tomonidan ham kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion pedagogik texnologiyalar va pedagog kadrlar tayyorlash metodikasiga oid qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan.

M. Qurbonova, N. Xaydarova, Sh. Qo'ldosheva, D. Saidova ishlarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirish, interfaol metodlardan foydalanish, pedagogik innovatsiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish masalalari keng yoritilgan. Biroq mazkur tadqiqotlarning aksariyatida simulyatsion texnologiyalarni aynan kasbiy-metodik kompetentlikni rivojlantirishning kompleks metodik tizimi sifatida qo'llash, uning tarkibiy komponentlari, pedagogik shart-sharoitlari hamda samaradorligini baholash mezonlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Shuningdek, mavjud ilmiy ishlarda simulyatsion texnologiyalar ko'proq alohida metod yoki innovatsion vosita sifatida talqin etilgan bo'lsa, ularni ta'lim mazmuni, o'qitish metodlari, baholash tizimi va refleksiv faoliyat bilan uzviy bog'lovchi yaxlit metodik model masalasi yetarlicha ochib berilmagan.

Demak, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni koʻrsatadiki, boʻlajak pedagoglarning kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishda simulyatsion texnologiyalarni tizimli qoʻllashning nazariy-metodologik asoslarini ishlab chiqish, metodik modelni takomillashtirish hamda uning samaradorligini ilmiy asoslash dolzarb ilmiy muammo boʻlib qolmoqda. Mazkur maqola aynan ushbu ilmiy boʻshliqni toʻldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, faoliyatga yoʻnaltirilgan, shaxsga yoʻnaltirilgan hamda tizimli yondashuvlar tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar asosida maktabgacha ta'lim yoʻnalishi talabalarining kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishda simulyatsion texnologiyalarni qoʻllash metodikasi ishlab chiqildi.

Kompetensiyaviy yondashuv boʻlajak pedagoglarni faqat nazariy bilimlar bilan qurollantirish emas, balki ularning real kasbiy vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish, muammolarni hal etish, pedagogik muloqotni samarali tashkil etish va metodik faoliyatni rejalashtirish kompetensiyalarini shakllantirishni nazarda tutadi. Shu bois tadqiqotda kasbiy-metodik kompetentlik shaxsning pedagogik bilimlari, metodik tayyorgarligi, amaliy faoliyati va refleksiv qobiliyatlarining integrallashgan tizimi sifatida talqin qilindi.

Faoliyatga yoʻnaltirilgan yondashuv talabalarning oʻquv jarayonidagi faolligini oshirish, nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarda qoʻllash hamda kasbiy faoliyat tajribasini shakllantirishga xizmat qiladi. Simulyatsion texnologiyalar aynan ushbu yondashuvni amalga oshirishning samarali vositasi boʻlib, real pedagogik vaziyatlarni modellashtirish orqali talabalarning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini kuchaytiradi.

Tizimli yondashuv tadqiqot obyekti boʻlgan kasbiy-metodik kompetentlikni oʻzaro bogʻliq komponentlar majmui sifatida koʻrib chiqishni taqozo etadi. Shu asosda kompetentlik quyidagi komponentlardan tashkil topgan yaxlit tizim sifatida tavsiflandi:

- **motivatsion-qadriyatli komponent** - kasbiy faoliyatga ijobiy munosabat, pedagogik qadriyatlarni anglash va oʻzini kasbiy rivojlantirishga intilish;
- **kognitiv komponent** - pedagogik, psixologik va metodik bilimlar tizimi;
- **operatsion-faoliyat komponenti** - ta'lim jarayonini rejalashtirish, pedagogik texnologiyalarni tanlash va amaliy faoliyatni samarali tashkil etish koʻnikmalari;
- **refleksiv-baholash komponenti** - oʻz faoliyatini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va kasbiy rivojlanish strategiyasini belgilash qobiliyati.

Tadqiqot davomida simulyatsion texnologiyalarni joriy etish quyidagi metodik bosqichlar asosida amalga oshirildi:

1. **Diagnostik bosqich** - talabalarning mavjud kasbiy-metodik kompetentlik darajasi aniqlanadi.
2. **Loyihalash bosqichi** - simulyatsion mashgʻulotlar mazmuni, pedagogik vaziyatlar va oʻquv ssenariylari ishlab chiqiladi.
3. **Amalga oshirish bosqichi** - rolli oʻyinlar, keys-stadilar, virtual simulyatsiyalar, mikrodarslar va muammoli vaziyatlar asosida oʻquv mashgʻulotlari tashkil etiladi.
4. **Refleksiya va baholash bosqichi** - talabalarning faoliyati tahlil qilinadi, oʻzaro baholash va oʻzini baholash mexanizmlari qoʻllaniladi hamda kompetentlikdagi oʻzgarishlar aniqlanadi.

Tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlardan foydalanish nazarda tutilgan:

- ilmiy-pedagogik va metodik adabiyotlarni tahlil qilish;
- qiyosiy-tahliliy metod;
- pedagogik kuzatish;
- anketa va suhbat;
- ekspert baholash;
- pedagogik tajriba-sinov;
- matematik-statistik tahlil.

Mazkur metodlar simulyatsion texnologiyalarni qoʻllash metodikasining ilmiy asoslanganligi va samaradorligini kompleks baholash imkonini beradi.

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Tadqiqotning metodik yechimi sifatida simulyatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilishning kasbiy yo'naltirilganlik, amaliyotga yaqinlik, interfaollik, refleksivlik, izchillik va uzluksizlik, individuallashtirish hamda raqamli ta'lim muhiti bilan integratsiyalashuv tamoyillari belgilanadi. Ushbu tamoyillar asosida ishlab chiqilgan metodika talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini bosqichma-bosqich rivojlantirish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash hamda bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Pedagogik adabiyotlar tahlili hamda simulyatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish bo'yicha ilg'or tajribalarni o'rganish natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirish an'anaviy o'qitish metodlari orqali to'liq ta'minlanmaydi. Nazariy bilimlarning amaliy faoliyat bilan uzviy bog'lanmasligi, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va kasbiy qaror qabul qilish ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmasligi bo'lajak pedagoglarni tayyorlash sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur muammoni bartaraf etish maqsadida simulyatsion texnologiyalar asosida talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirish metodikasi ishlab chiqildi. Ushbu metodika kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan va refleksiv yondashuvlar integratsiyasiga asoslanib, o'quv jarayonini real pedagogik faoliyatga maksimal darajada yaqinlashtirishni nazarda tutadi.

Tadqiqot davomida kasbiy-metodik kompetentlikni rivojlantirishning quyidagi metodik modeli taklif etildi.

Maqsadi - talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini simulyatsion texnologiyalar asosida rivojlantirish.

Metodologik asoslarini kompetensiyaviy yondashuv, tizimli yondashuv, faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv hamda refleksiv yondashuv tashkil etadi.

Pedagogik shart-sharoitlari simulyatsion ta'lim muhitini yaratish, muammoli pedagogik vaziyatlardan tizimli foydalanish, refleksiv tahlilni tashkil etish, raqamli ta'lim vositalarini integratsiyalash, mustaqil va hamkorlikdagi faoliyatni uyg'unlashtirishdan iborat.

Ta'lim vositalari sifatida pedagogik keyslar, rolli o'yinlar, mikrodarslar, virtual simulyatsiyalar, videoanaliz, loyiha ishlari va elektron platformalardan foydalaniladi.

Tadqiqot natijasida kasbiy-metodik kompetentlik quyidagi to'rtta komponentning o'zaro integratsiyasi sifatida tavsiflandi.

1. **Motivatsion-qadriyatli komponent.** Talabaning kasbiy faoliyatga qiziqishi, pedagogik qadriyatlarni anglash darajasi, kasbiy rivojlanishga bo'lgan ehtiyoji hamda innovatsion faoliyatga tayyorligini ifodalaydi.
2. **Kognitiv komponent.** Pedagogika, psixologiya, metodika hamda zamonaviy ta'lim texnologiyalariga oid bilimlar tizimini o'z ichiga oladi.
3. **Operatsion-faoliyat komponenti.** Pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, darsni loyihalash, metodlarni tanlash, AKT va simulyatsion vositalardan foydalanish hamda pedagogik qaror qabul qilish ko'nikmalarini ifodalaydi.
4. **Refleksiv-baholash komponenti.** O'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, o'zini baholash, kasbiy xatolarni aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan refleksiv faoliyatni qamrab oladi. Mazkur komponentlarning uyg'un rivojlanishi talabaning kasbiy-metodik kompetentligining integral ko'rsatkichini belgilaydi.

Tadqiqot natijalarining ilmiy muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, simulyatsion texnologiyalar talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishning samarali pedagogik vositasi hisoblanadi. Simulyatsion mashg'ulotlar talabalarning nazariy bilimlarini real pedagogik faoliyat bilan integratsiyalash, kasbiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda refleksiv fikrlashini faollashtirish imkonini beradi. Taklif etilgan metodika an'anaviy o'qitish usullaridan farqli ravishda o'quv jarayonini interaktiv va amaliyotga yo'naltirilgan shaklda tashkil etishga xizmat qiladi. Pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, keys-stadi, mikrodars va rolli o'yinlardan tizimli foydalanish talabalarning metodik tayyorgarligini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi.

Bundan tashqari, ishlab chiqilgan metodik model kasbiy-metodik kompetentlikni rivojlantirishning maqsadi, mazmuni, metodlari, vositalari, pedagogik shart-sharoitlari va natijalarini yagona tizimga birlashtirishi bilan ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan metodika natijalari zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ilgari surilgan nazariy qarashlar bilan uyg'unlikda tahlil qilindi. Xususan, simulyatsion texnologiyalarni kompetensiyaviy yo'naltirilgan ta'lim bilan integratsiyalash bo'lajak mutaxassislarning amaliy tayyorgarligini sezilarli darajada oshirishi ko'plab tadqiqotlarda qayd etilgan. So'nggi tizimli sharhlar virtual simulyatsiya samaradorligi texnologiyaning o'ziga emas, balki uni qo'llashning pedagogik dizayni va tajribaviy o'qitish tamoyillariga bog'liq ekanligini ko'rsatmoqda.

Taklif etilgan metodika Kolbning tajribaviy o'qitish konsepsiyasiga mos ravishda to'rtta uzviy bosqichni - amaliy tajriba, refleksiv tahlil, nazariy umumlashtirish va yangi vaziyatlarda qo'llashni - yagona didaktik jarayonga birlashtiradi. Virtual simulyatsiya asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning amaliy ko'nikmalari, o'zini baholashi va o'qishga motivatsiyasini an'anaviy o'qitishga nisbatan yaxshilashi haqida zamonaviy empirik tadqiqotlar ham xulosa qilgan.

Pedagogik ta'lim kontekstida simulyatsiyalar bo'lajak o'qituvchilar uchun real dars jarayonining xavfsiz va boshqariladigan modelini yaratadi. Ular murakkab pedagogik vaziyatlarni takroran mashq qilish, o'quvchilarning ehtiyojlariga mos qaror qabul qilish va kasbiy refleksiyani rivojlantirish imkonini beradi. O'qituvchilarni tayyorlash bo'yicha so'nggi tadqiqotlar texnologiyalar bilan boyitilgan simulyatsiyalarni o'qitish amaliyoti va baholash bilan uyg'unlashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Shu bilan birga, ilmiy manbalar simulyatsion texnologiyalarni joriy etishda faqat texnik infratuzilma yetarli emasligini ko'rsatadi. O'qituvchining metodik tayyorgarligi, pedagogik dizayn sifati, refleksiya mexanizmlarining mavjudligi va institutsional qo'llab-quvvatlash natijadorlikka bevosita ta'sir qiladi. Ayrim tadqiqotlarda texnologiyadan foydalanishga tayyorgarlik yuqori bo'lishiga qaramay, pedagogik integratsiya sust bo'lgan sharoitlarda kutilgan natijalar kuzatilmagan.

Mazkur maqolada taklif etilgan metodika ana shu cheklovlarni hisobga olgan holda ishlab chiqildi. Unda simulyatsion texnologiyalar alohida metod sifatida emas, balki o'quv maqsadlari, ta'lim mazmuni, o'qitish metodlari, refleksiv faoliyat va baholash mezonlarini o'zaro bog'lovchi yaxlit pedagogik tizim sifatida talqin qilindi. Ushbu yondashuv uni mavjud ishlardan farqlovchi asosiy ilmiy jihatlardan biridir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishda simulyatsion texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi. Simulyatsion texnologiyalar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash, pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, talabalarning mustaqil fikrlashi, refleksiv yondashuvi va kasbiy qaror qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantirish uchun qulay didaktik muhit yaratadi.

Tadqiqot davomida kasbiy-metodik kompetentlikning motivatsion-qadriyatli, kognitiv, operatsion-faoliyat va refleksiv-baholash komponentlaridan iborat tarkibiy modeli asoslandi. Ushbu komponentlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, simulyatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan o'quv jarayonida kompleks rivojlanadi.

Shuningdek, simulyatsion texnologiyalarni qo'llash metodikasi ishlab chiqildi. Mazkur metodika diagnostika, loyihalash, simulyatsion faoliyatni tashkil etish, refleksiv tahlil va yakuniy baholash bosqichlarini o'z ichiga oladi. Har bir bosqich kasbiy-metodik kompetentlikning ma'lum komponentlarini rivojlantirishga xizmat qiladi va o'quv jarayonining izchilligini ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Kasbiy-metodik kompetentlikni rivojlantirish ta'lim jarayonini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etishni talab qiladi.
2. Simulyatsion texnologiyalar pedagogik vaziyatlarni modellashtirish orqali talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning samarali vositasi hisoblanadi.
3. Ishlab chiqilgan metodika nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash imkonini beradi hamda talabalarning metodik tayyorgarligini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi.
4. Taklif etilgan kompetentlik mezonlari va ko'rsatkichlari talabalarning kasbiy-metodik kompetentligini kompleks baholash imkonini beradi.
5. Simulyatsion texnologiyalarni tizimli qo'llash oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda sun'iy intellekt vositalari, immersiv texnologiyalar (VR/AR) va raqamli simulyatsiya platformalarini pedagogik ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning metodik asoslarini ishlab chiqish istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ–637-son[1]. 2020-yil 23-sentabr // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF–5847-son[2] Farmoni. 2019-yil 8-oktabr // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. – Toshkent, 2019.

1 https://lex.uz/docs/-5013007
2 https://lex.uz/docs/-4545884

3. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “2022 - 2026-yillarga moʻljallangan yangi Oʻzbekistonning taraqqiyot strategiyasi toʻgʻrisida”gi PF–60-son[3] Farmoni. 2022-yil 28-yanvar // Qonun hujjatlari maʼlumotlari milliy bazasi. – Toshkent, 2022.
4. Qoʻldasheva Sh. Boʻlajak oʻqituvchilarning amaliy-metodik tayyorgarligini virtual simulyatsiyalar va raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirishga oid ilgʻor xorijiy tajribalar // Maktabgacha va maktab taʼlimi. – 2026. – № 7. – B. 24-29.
5. Qurbonova M. Maktabgacha taʼlim yoʻnalishi talabalarining kasbiy kompetensiyasini innovatsion yondashuv asosida rivojlantirishning pedagogik zarurati // Maktabgacha va maktab taʼlimi. – 2025. – № 9. – B. 14-18.
6. Saidova D. Maktabgacha taʼlim tashkilotida pedagoglarning kasbiy kompotentligini rivojlantirishda raqamli texnalogiyalardan foydalanish // SYNAPSES. – 2024. – Vol. 2, No. 6. – pp. 143-152.
7. Chernikova O., Simulation-Based Learning in Higher Education: A Meta-Analysis // Review of Educational Research. – 2020. – Vol. 90, Issue 4. – pp. 499–541.
8. Emerging Trends in Virtual Simulation for Education: A Systematic Review of Technology–Pedagogy Alignment // International Journal of Technology in Education and Science. – 2025. – Vol. 9, No. 1. – pp. 34-48.
9. Flavian H., Levin O. Using Simulation-Based Learning to Inform Preservice Teachers' Professional Development // Teaching Education. – 2024. – Vol. 35, Issue 2. – pp. 145–161.
10. Gaba D.M. The future vision of simulation in health care // Quality and Safety in Health Care. – 2004. – Vol. 13. – pp. 2–10.
11. Levin O. Simulation as a pedagogical model for deep learning in teacher education // Teaching and Teacher Education. – 2024. – Vol. 143. – Art. 104571.
12. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education. – Paris: UNESCO, 2023. – 34 p.

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

3 https://lex.uz/uz/docs/-5841063

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.